

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกระบวนการให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

เบญจมาศ พงษ์สวัสดิ์^{1*} และสุปฎิญา สมบูรณ์วิบูลย์²

วันที่รับบทความ: (20 กรกฎาคม พ.ศ. 2567) วันที่แก้ไขบทความ: (4 ตุลาคม พ.ศ. 2567) วันที่ตอบรับบทความ: (17 ตุลาคม พ.ศ. 2567)

บทคัดย่อ

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาเด็กให้เกิดการเรียนรู้ อย่างเต็มศักยภาพ การให้ความช่วยเหลืออย่างทันท่วงทีสามารถลดความรุนแรงของปัญหาที่อาจเกิดขึ้น และส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ส่งผลดีต่อตัวเด็กและผู้ปกครอง บทบาทของผู้ปกครองจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยมุ่งเน้นการให้ความรู้และแนวทางในการดูแลที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนพัฒนาการของบุตรหลานอย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิชาชีพที่หลากหลายสาขา ทั้งด้านการศึกษา สุขภาพ อนามัย และการบำบัดรักษา อีกทั้งยังเน้นการป้องกันความบกพร่องที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้เด็กสามารถ พัฒนาการตามขั้นตอนเช่นเดียวกับเด็กทั่วไป หรือใกล้เคียงกับเด็กทั่วไปมากที่สุด ความร่วมมือระหว่างบุคลากร ทางการศึกษา ทางการแพทย์ และผู้ปกครองเป็นหัวใจสำคัญในกระบวนการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การให้ความรู้และวิธีการดูแลที่ถูกต้องแก่ผู้ปกครอง เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันช่วยให้บุตรหลาน ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ส่งผลให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถประสบความสำเร็จ ในการพัฒนาตนเองได้อย่างมีคุณภาพ

คำสำคัญ: การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม, การมีส่วนร่วม, ผู้ปกครอง, ครอบครัว, ความต้องการจำเป็นพิเศษ

➤ บทความวิชาการ

^{1,2} นิสิตมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาพิเศษ ภาควิชาการศึกษาและแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

*ผู้รับผิดชอบหลัก E-mail: Benjamas.pong@ku.th

The Involvement of Parents in Early Intervention for Children with Special Needs

Benjamas Pongsawat^{1*} and Supatinya Somboonviboon²

Received: (July 20, 2024) Revised: (October 4, 2024) Accepted: (October 17, 2024)

Abstract

Early intervention services are a critical strategy for helping children reach their full potential. Timely assistance can reduce the severity of potential issues and promote rapid and effective development in children, benefiting both the children and their parents. Therefore, the role of parents as knowledge providers and appropriate care providers is extremely important to effectively support their children's development. The early intervention service model is delivered through collaboration among professionals from various fields, including education, health, and therapy, while also emphasizing the prevention of future disabilities. Cooperation among educators, healthcare professionals, and parents is central to the early intervention process. Providing parents with accurate knowledge and practical care strategies for daily application helps children to achieve their full developmental potential, enabling children with special needs to succeed in their personal development with quality outcomes.

Keywords: Early Intervention, Involvement, Parents, Family, Special Need

---

➤ Academic Articles

^{1,2} Master of Education Program in Special Education, Faculty of Education, Kasetsart University

*Corresponding Author E-mail: Benjamas.pong@ku.th

บทนำ

ตามรายงานการสำรวจความพิการ พ.ศ. 2565 จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติร่วมกับองค์การยูนิเซฟ พบว่า ประเทศไทยมีเด็กพิการในช่วงอายุ 0-17 ปี จำนวน 157,369 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1 ของเด็กทั้งหมด หรือประมาณร้อยละ 3.8 ของผู้พิการทั้งหมด โดยประมาณ 2 ใน 5 (ร้อยละ 39.6) ของเด็กพิการมีความลำบาก หรือ ประสบปัญหาสุขภาพซ้ำซ้อนมากกว่า 1 ประเภท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565)

จากข้อมูลข้างต้น การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention) เป็นกลไกสำคัญในการเตรียมความพร้อมและช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละประเภท เพื่อให้สามารถปรับตัวใช้ชีวิตประจำวันและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เป็นหนึ่งในรูปแบบของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมพัฒนาการ และเป็นการเตรียมความพร้อมให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้มีความพร้อมก่อนเข้าเรียน (Noonan and McCormick, 1993) โดยมีบทบาทสำคัญในการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดการพัฒนาล่าช้า ซึ่งหากเด็กไม่ได้รับการช่วยเหลือในช่วงเวลาที่เหมาะสม จะส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการช่วยเหลือเพราะสมองเด็กได้เดินทางไปแล้ว ดังนั้น เพื่อช่วยให้เด็กได้เกิดการพัฒนาย่างเต็มศักยภาพ เด็กควรได้รับการช่วยเหลือและกระตุ้นตั้งแต่นั้น ๆ (วิทยาลัยราชสุดามหาวิทยาลัยมหิดล, 2565; สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2551)

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention) เป็นกระบวนการให้ความสนับสนุนช่วยเหลือและจัดกิจกรรมส่งเสริมที่ตอบสนองแก่ความต้องการจำเป็นพิเศษแก่เด็กที่มีพัฒนาล่าช้า ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 5 ปี (วิทยาลัยราชสุดามหาวิทยาลัยมหิดล, 2565) โดยมุ่งเน้นการให้บริการทางการศึกษา และให้เด็กได้รับการจากนักวิชาชีพที่หลากหลายทั้งด้านการศึกษา ด้านสุขภาพอนามัย การบำบัดรักษา ตลอดจนการป้องกันความพิการที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการตามช่วงวัยที่เด็กควรจะเป็น การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเน้นบทบาทของครอบครัวทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพในรูปแบบการรักษา การฟื้นฟู การบำบัด และเป็นการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ วินิจฉัย ประเมิน และวางแผนร่วมกัน (Heward and William, 2000) รวมถึงประเมินผลระหว่างการให้บริการ และหลังการให้บริการช่วยเหลือ เพื่อช่วยเหลือให้เด็กได้รับการพัฒนาย่างเต็มศักยภาพ ลดข้อจำกัดในการเรียนรู้ของเด็ก (Hallahan and Kaufman, 1999)

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่มีประสิทธิภาพ ผู้ให้บริการต้องตระหนักถึงความสำคัญในการทำงานร่วมกับผู้ปกครอง (Roffey, 2001) ผ่านการให้คำปรึกษา คำแนะนำและความช่วยเหลือที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งเด็กและผู้ปกครองเอง กระบวนการเหล่านี้จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ ให้แนวทางปฏิบัติ และช่วยลดความเครียดที่อาจเกิดจากความไม่เข้าใจในการเลี้ยงดู นอกจากนี้ ยังช่วยสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ปกครองและเด็ก ส่งผลให้ผู้ปกครองมีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อตนเองและบุตรหลาน มีความรู้และกลยุทธ์ที่เพียงพอในการดูแล รวมถึงมีทักษะที่จำเป็นในการส่งเสริมพัฒนาการของบุตรหลานของตนเอง เมื่อผู้ปกครองมีความรู้และแนวทางที่เหมาะสม จะช่วยให้เข้าใจเด็กมากขึ้น รวมถึงจะนำไปสู่การมีพัฒนาการที่ดีและความสุขของเด็กอีกด้วย (Leijten et al., 2019)

กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษา เพื่อให้เด็กทุกคนเข้าถึง และได้รับประโยชน์จากการศึกษาที่เหมาะสมตามศักยภาพ โดยเฉพาะเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษซึ่งต้องได้รับการดูแลและการช่วยเหลือที่แตกต่างจากเด็กทั่วไป จึงมีความจำเป็นที่ต้องจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับความสามารถของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในแต่ละประเภท โดยเน้นรูปแบบการช่วยเหลือ

ระยะแรกเริ่ม เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียน ทำให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้เรียนรู้อย่างเหมาะสมตามศักยภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) ปัจจุบันการให้การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเป็นที่นิยมและถูกกล่าวถึงเป็นอย่างมากในการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษหรือเด็กที่มีภาวะเสี่ยงต่อความต้องการจำเป็นพิเศษ รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการกระบวนการให้ความช่วยเหลือเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามในประเทศไทยมีบทความที่ได้รับการตีพิมพ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองอย่างจำกัด ส่งผลให้ผู้ปกครองขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม รวมถึงการมีบทบาทของผู้ปกครองในการให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

การให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองแก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีผลต่อพัฒนาการเรียนรู้และทักษะต่าง ๆ ของเด็ก โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในรูปแบบครอบครัวเป็นศูนย์กลาง การทำงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและทีมสหวิชาชีพเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การช่วยเหลือเด็กมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามหลักการ ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทในการให้ข้อมูลระบุสิ่งที่ต้องการความช่วยเหลือ รวมถึงนำคำแนะนำจากทีมสหวิชาชีพไปดำเนินการให้การช่วยเหลือแก่บุตรหลานของตนเอง (Chao et al., 2006) การทำงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและทีมสหวิชาชีพ การติดตามผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่องมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการให้ความช่วยเหลือในระยะแรกเริ่ม การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจะส่งผลให้กระบวนการช่วยเหลือมีประสิทธิภาพอย่างสม่ำเสมอ การติดตามอย่างต่อเนื่องช่วยให้ผู้ปกครองได้ทราบข้อมูลและข่าวสารเกี่ยวกับความก้าวหน้าของบุตรหลาน สามารถให้การสนับสนุนและช่วยเหลือ ในช่วงเวลาที่จำเป็นได้อย่างทันท่วงที (บุรินทร์ สารีคำ และกาญจน์ เรืองมนตรี, 2560; สุวิมล ศรีไชย, 2564)

ผู้ปกครองและกระบวนการให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ และมีเป้าหมายชัดเจน เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กสามารถตอบสนองความต้องการพิเศษของแต่ละคนได้อย่างเหมาะสมโดยแบ่งขั้นตอนการให้การช่วยเหลือออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้ (วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2565)

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยได้มาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบทดสอบ การรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญเข้าใจความต้องการของเด็กได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน

2. การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ คัดกรองเพื่อระบุประเภทของความพิการ และนำข้อมูลพิจารณาถึงการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสม

3. การประเมินความสามารถพื้นฐาน เป็นการประเมินพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เช่น การสื่อสาร พฤติกรรม การรับรู้ พัฒนาการทางด้านสังคมและร่างกาย ข้อมูลนี้จะใช้ในการวางแผนการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับความต้องการและความเหมาะสมของเด็ก

4. การจัดทำแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว ทีมผู้เชี่ยวชาญทำงานร่วมกับผู้ปกครองเพื่อจัดทำแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะด้านที่เด็กต้องการ ช่วยกันออกแบบวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้มีประสิทธิภาพ

5. การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถของเด็กจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสามารถของเด็ก เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี

6. การประเมินความก้าวหน้า เพื่อดูว่ากิจกรรมและแผนการให้บริการมีประสิทธิภาพหรือไม่ เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าและปรับปรุงแผนการช่วยเหลือให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7. การนิเทศ ติดตาม ประเมิน และการส่งต่อ เป็นการติดตามผลอย่างใกล้ชิด เมื่อเด็กมีพัฒนาการดีขึ้นทีมผู้เชี่ยวชาญส่งเด็กไปยังหน่วยงานที่เหมาะสม เพื่อให้เด็กได้รับการดูแลและการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

จากการสืบค้นรูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทั้งในและต่างประเทศ ผู้วิจัยศึกษารวบรวมได้ 3 รูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีลักษณะการทำงานที่แตกต่างกัน ดังนี้ (ภคินี แดงปะละ และคณะ, 2564; ประภาศรี นันทน์ถนอมิต, 2564; O'Shea, Algzzine and Hammiitte, 2001)

1. Multidisciplinary Model เป็นรูปแบบที่ผู้ปกครองมีส่วนในการให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเด็ก นักวิชาชีพแต่ละคนมีความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน และดำเนินการช่วยเหลือตามความถนัดของตนเอง รูปแบบการทำงานลักษณะนี้นักวิชาชีพจะทำงานตามแนวทางของตนมากกว่าการทำงานร่วมกัน ผู้ปกครองไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและตัดสินใจ

2. Interdisciplinary Model เป็นรูปแบบที่ผู้ปกครองมีส่วนในการให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเด็ก นักวิชาชีพ แต่ละคนทำงานตามความถนัดของตนเองในการให้การช่วยเหลือแก่เด็ก แต่มีการประชุม แลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อใช้ในการวางแผนช่วยเหลือเด็กร่วมกัน รูปแบบการทำงานนี้ ผู้ปกครองไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน และตัดสินใจร่วมกับทีมสหวิชาชีพ

3. Transdisciplinary Model เป็นรูปแบบที่มีการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพ กับครอบครัว แต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างจริงจังจึงมีการประชุมทีม แลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างเป็นระเบียบครอบครัวมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการวางแผน เพื่อให้แผนการช่วยเหลือประสบผลสำเร็จ

ในขณะปัจจุบันในประเทศไทยมีรูปแบบการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในรูปแบบที่ 2 Interdisciplinary Model ซึ่งนักวิชาชีพทำงานร่วมกันเป็นทีม ประชุม ปรึกษา แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อใช้วางแผนในการช่วยเหลือเด็ก แต่ผู้ปกครองยังไม่มีบทบาทในการตัดสินใจ แต่มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลร่วมวางแผน ช่วยเหลือในขั้นตอนต่าง ๆ เพราะผู้ปกครองทราบรายละเอียดเกี่ยวกับเด็กได้มากที่สุด เมื่อสมาชิกในทีมทุกคนได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วน ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มได้อย่างถูกต้องและถูกวิธี เพราะฉะนั้นการที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมวางแผนในการช่วยเหลือจะส่งผลให้การช่วยเหลือเด็กมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ภคินี แดงปะละ และคณะ, 2564)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าผู้ปกครองและนักสหวิชาชีพมีความสำคัญอย่างมากในการทำงานร่วมกันเป็นทีม อย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายเดียวกัน เพื่อช่วยเหลือให้เด็กมีศักยภาพที่ดีขึ้นโดยมีรูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมที่ชัดเจน (มัทนา บั้งเงิน, 2558)

บทบาทของผู้ปกครองในกระบวนการให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกระบวนการให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่มมีส่วนสำคัญในการช่วยเพิ่มพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการทางด้านภาษา พัฒนาการทางด้าน การแสดงออก พัฒนาการทางด้าน การเรียนรู้ รวมถึงพัฒนาการทางด้านสังคม

นอกจากนั้นกระบวนการให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ยังเป็นแนวทางป้องกันปัญหาหรือลดความรุนแรงของปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต (บุรินทร์ สารีคำ และกาญจน์ เรืองมนตรี, 2560; Manason, 2013; Zee and Dirks, 2022; Witoonchart, 2015)

บทบาทของผู้ปกครองในกระบวนการให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่มประกอบด้วย

1. การเป็นนักเรียนรู้และนักจดบันทึก เรียนรู้ สังเกตพฤติกรรม อารมณ์ จุดเด่น ข้อท้าทาย กระบวนการเรียนรู้ของบุตรหลาน เพื่อนำไปสู่การแบ่งปันข้อมูลแก่ทีมสหวิชาชีพ และการวางแผนการให้บริการที่ครอบคลุมต่อความต้องการจำเป็นพิเศษ (วิทยาลัยราชสุตา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2565)
2. การเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ทีมสหวิชาชีพ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผนการช่วยเหลือร่วมกัน เพื่อให้แผนนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ประภาศรี นันทน์ถนอมิต, 2564)
3. การให้ความช่วยเหลือ โดยการนำกลยุทธ์และเทคนิคต่าง ๆ ที่ได้รับการแนะนำจากทีมสหวิชาชีพมาประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (Witoonchart, 2015)
4. หากจุดแข็ง และจุดที่ควรพัฒนา เพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษอย่างมีประสิทธิภาพ (ประภาศรี นันทน์ถนอมิต, 2564)
5. การให้ความรัก การดูแล การเอาใจใส่ เพื่อสร้างพื้นฐานทางอารมณ์ที่ดีให้แก่บุตรหลานของตน (วิทยาลัยราชสุตา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2565)
6. สร้างตารางกิจวัตรให้แก่บุตรหลาน เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ และสามารถช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้ (วิทยาลัยราชสุตา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2565)

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีผลต่อคุณภาพของการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของบุตรหลาน ให้มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เช่น ด้านการแสดงออก ท่าทาง และคำพูด ทั้งในขณะที่อยู่ในกระบวนการให้การช่วยเหลือ และยังคงสามารถรักษาทักษะไว้ได้หลังจบกระบวนการช่วยเหลือ เนื่องจากผู้ปกครองได้นำกลยุทธ์เหล่านี้ไปใช้ในการเลี้ยงดูบุตรหลานในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังช่วยให้บุตรหลานมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในทิศทางที่ดีขึ้น เช่น หันไปมอง แสดงท่าทาง สื่อสารกับผู้อื่น และการควบคุมตนเอง รวมถึงยังพบว่าเด็กที่มีความเสี่ยงต่อภาวะออทิสติก มีอัตราความเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะเข้าเกณฑ์ลดลงเป็นอย่างมาก (Park et al., 2020)

ปัจจัยในการสนับสนุนและอุปสรรคในกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดความสำเร็จในกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ดังนี้

1. ความร่วมมือและความมีระเบียบวินัยของผู้ปกครองในการนำกลยุทธ์ เทคนิค วิธีการที่ได้จากการอบรมไปปรับใช้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การช่วยเหลือและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของบุตรหลาน (Movahedazarhouligh, 2019; Manason, 2013)
2. การสร้างการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิชาชีพและผู้ปกครอง เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่สอดคล้องและตอบสนองต่อความต้องการของเด็กและครอบครัว (บุรินทร์ สารีคำ และกาญจน์ เรืองมนตรี, 2560; สุวิมล ศรีไชย, 2564)
3. การสนับสนุนและเอาใจใส่ สังเกต เก็บข้อมูลพฤติกรรมของครูและโรงเรียน เพื่อนำไปสู่การทำงานร่วมกับครอบครัวในกระบวนการให้การช่วยเหลือ (จิรพัฒน์ ศิริรักษ์ และคณะ, 2565)

สำหรับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการนำไปสู่ความล้มเหลวของกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกระบวนการให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความล้มเหลวในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างทีมสหวิชาชีพและครอบครัว ซึ่งส่งผลต่อการให้ความร่วมมือในกระบวนการให้ความช่วยเหลือ (Zee and Dirks, 2022)
2. ความไม่เป็นระบบในการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ ซึ่งเกิดจากการประสานงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และไม่มีเป้าหมายร่วมกันในการให้การช่วยเหลือ (ภคินี แดงปะละ และคณะ, 2564)
3. การปล่อยปละละเลยของผู้ปกครอง และการไม่ปฏิบัติตามแนวทางเดียวกันกับโรงเรียน เพื่อให้ความช่วยเหลือและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็ก ส่งผลให้กระบวนการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มไม่บรรลุตามเป้าหมาย (จิรพัฒน์ ศิริรักษ์, กนกพร วิบูลพัฒนะวงศ์ และชนิดา มิตรานันท์, 2565)
4. ความต้องการที่หลากหลายของครอบครัว เนื่องจากแต่ละครอบครัวมีความกังวล ความคิด และความต้องการที่หลากหลายขึ้นอยู่กับบริบทสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมที่เติบโตมา (Nicole, Amy and Catherine, 2006)

การทำงานร่วมกันของครูและผู้ปกครองในกระบวนการให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

ครูเป็นหนึ่งในทีมสหวิชาชีพที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษในระยะแรกเริ่ม ครูอยู่ในชั้นเรียนกับเด็กทุกวัน ทราบพัฒนาการและพฤติกรรมแต่ละช่วงวัยของเด็ก ครูจึงเป็นเหมือน “ที่ปรึกษา” เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดในการใช้ชีวิตประจำวันกับเด็กกรองมาจากผู้ปกครอง และมีหน้าที่ในการ “เก็บข้อมูล สังเกตพฤติกรรม และจัดการเรียนการสอน” ให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษเมื่อสงสัยว่าเด็กมีพัฒนาการล่าช้า หรือมีภาวะเสี่ยงต่อความต้องการจำเป็นพิเศษ (จิรพัฒน์ ศิริรักษ์ และคณะ, 2565)

ครูควรให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กเพื่อให้ผู้ปกครองทราบ ผู้ปกครองบางท่านอาจไม่ตระหนักถึงความเสี่ยงของบุตรหลานที่อาจมีความต้องการจำเป็นพิเศษ ข้อมูลจากครูอาจจะทำให้ผู้ปกครองรู้สึกท้อแท้ หดหู่ มีความเครียด และโทษตัวเอง ครูจึงมีหน้าที่ให้กำลังใจอย่างสร้างสรรค์ให้ผู้ปกครองได้ตระหนัก และพร้อมที่จะเรียนรู้ เติบโตไปพร้อมกับบุตรหลาน มีการปรึกษา หาแนวทางการช่วยเหลือร่วมกันโดยส่งต่อให้แก่นักสหวิชาชีพประเมิน วินิจฉัย และรักษาตามความต้องการของแต่ละบุคคล

นอกจากนี้ ครูมีหน้าที่วางแผนให้ความช่วยเหลือเด็กทางด้านการศึกษา จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะรายบุคคล แผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว และแผนการสอนรายบุคคล เพื่อช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสามารถ และพัฒนาศักยภาพของตนเอง พร้อมทั้งให้ความรู้ เทคนิค กระบวนการต่าง ๆ กับผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองนำเทคนิค กระบวนการต่าง ๆ ไปฝึกเพื่อกระตุ้นพัฒนาการและพฤติกรรมของบุตรหลาน (จิรพัฒน์ ศิริรักษ์ และคณะ, 2565) อีกทั้งครูยังมีหน้าที่ให้การช่วยเหลือเด็กในด้านทักษะการเข้าสังคม สอนให้รู้จัก การช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน เพื่อให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ฉะนั้นการให้ความรู้และวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่ผู้ปกครอง จึงมีความสำคัญต่อการให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้ทันที่ เพื่อช่วยส่งเสริมให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ ตลอดจนสามารถป้องกันความบกพร่องแทรกซ้อนภายหลัง และส่งเสริมให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสม (วิทยาลัยราชสุตมา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2565)

สรุป

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเป็นการเตรียมความพร้อมให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีความพร้อมทางด้านการปรับตัว การใช้ชีวิตประจำวัน และเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับข้อบกพร่องทางการศึกษา บกพร่องทางการแพทย์ รวมถึงพ่อแม่ผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกระบวนการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาและส่งเสริมเด็ก ผู้ปกครองที่มีความรู้และมีทักษะในการสอน บุตรหลานจะสามารถสนับสนุนและช่วยเหลือเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มจึงไม่เพียงช่วยเตรียมความพร้อมให้เด็กในด้านการปรับตัวและการใช้ชีวิตประจำวัน แต่ยังช่วยส่งเสริมทัศนคติที่ดีของผู้ปกครองต่อการเลี้ยงดูบุตรหลาน การมีความรู้และทักษะที่เพียงพอช่วยให้ผู้ปกครองสามารถมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนพัฒนาการของเด็ก ลดผลกระทบจากความบกพร่อง และป้องกันการเกิดปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้นการสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกระบวนการส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มจึงมีความสำคัญในการช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. สืบค้นจาก <https://www.moe.go.th/พรบ-การศึกษาแห่งชาติ-พ-ศ-2542/>
- จิรพัฒน์ ศิริรักษ์, กนกพร วิบูลพัฒนะวงศ์ และชนิดา มิตรานันท์. (2565). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะสังคมสำหรับเด็กที่กำลังจะเข้าศึกษาในโรงเรียนเรียนร่วมระดับชั้นประถมศึกษา. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(2), 386-401.
- บุรินทร์ สาริคำ และ กาญจน์ เรืองมนตรี. (2560). ระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการวัยเรียนตามบ้าน. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ)*, 10(3), 688-701.
- ประภาศรี นันทน์ถนอมิต. (2564). การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. *วารสารการจัตุการทางการศึกษาปฐมวัย*, 3(1), 51-70.
- ภคินี แดงปะละ, รัชนิกร ทองสุชาติ, สร้อยสุดา วิทยากร และพิกุล เลี้ยวสิริพงศ์. (2564). รูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(9), 47-60.
- มัทนา บั้งเงิน. (2558). *บทบาทของผู้ปกครองนักสหวิชาชีพและผู้นำชุมชนในการช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน: กรณีศึกษาตำบลลาวี อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย* [การค้นคว้าแบบอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. สืบค้นจาก <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:123330>
- วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล. (2565). *คู่มือแนวทางการให้บริการช่วยเหลือในระยะแรกเริ่ม (Early Intervention) ฉบับผู้ปกครอง*. มหาวิทยาลัยมหิดล.

วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล. (2565). *คู่มือแนวทางการให้บริการช่วยเหลือในระยะแรกเริ่มและ การศึกษาแบบเรียนรวมในระดับปฐมวัย ฉบับครู*. วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). *การสำรวจความพิการ พ.ศ. 2565*. สืบค้นจาก

https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2023/20230725162812_14118.pdf

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2551). *พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.

สุวิมล ศรีไชย. (2564). *รูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้เครือข่ายผู้ปกครองของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอำนาจเจริญ: รายงานการวิจัย*.

หน่วยงานศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอำนาจเจริญ.

ภาษาอังกฤษ

Chao, P. C., Bryan, T., Burstein, K. & Ergul, C. (2006). Family-centered intervention for young children at-risk for language and behavior problems. *Early Childhood Education Journal*, 34(2), 147-153. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s10643-005-0032-4>

Hallahan, D. P., & Kaufman, J. M. (1999). *Exceptional children: Introduction to special education*. Massachusetts: Allyn & Bacon.

Heward & William, L. (2000). *Exceptional children: An introduction to special education*. New Jersey: Prentice-hall.

Leijten, P., Gardner, F., Melendez-Torres, G. J., van Aar, J., Hutchings, J., Schulz, S., Knerr, W., & Overbeek, G. (2019). Meta-analyses: Key parenting program components for disruptive child behavior. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 58(2), 180-190. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jaac.2018.07.900>

Manason, P. (2013). Young children with autism spectrum disorder application of behavioral and educational approaches of early intervention practices. *Ramathibodi Medical Journal*, 36(4), 287-292.

Movahedazarhouligh, S. (2019). Parent-implemented interventions and family-centered service delivery approaches in early intervention and early childhood special education. *International Journal of Inclusive Education*, 191(1), 1-12. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/03004430.2019.1603148>

Nicole, M. T., Amy R. M., & Catherine, N. D. (2006). Family-centered early intervention for infants and toddlers with disabilities. *Journal of Family Social Work*, 13(2) 163-172. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/10522150903503010>

Noonan, M. J., & McCormick, L. (1993). *Early intervention in natural environments methods & procedures*. California: Brooks/Cole Publishing Company.

O'Shea, L., Algozzine, R., & Hammitte, D. (2001). *Families and teachers of individuals with disabilities*. Massachusetts: Allyn & Bacon.

- Park, H. I., Park, H. Y., Yoo, E., & Han, A. (2020). Impact of family-centered early intervention in infants with autism spectrum disorder: A single-subject design. *Hindawi Occupational Therapy International*, 2020(2), 1-7. Retrieved from <https://doi.org/10.1155/2020/1427169>
- Roffey, S. (2001). *Special need in the early year*. London: David Fulton Publishers.
- Witoonchart, P. (2015). Family-centered early interventions for pre-school children with developmental disabilities a systematic review. *Ramathibodi Medical Journal*, 38(1), 29-39.
- Zee, R. B., & Dirks, E. (2022). Diversity of child and family characteristics of children with hearing loss in family-centered early intervention in the netherlands. *Journal of Clinical Medicine*, 11(8), 2-14. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/jcm11082074>